

О. Ю. Кащенко

студ. IV курсу

напряом підготовки «Економічна теорія»

Науковий керівник: к.е.н., доц. Н. М. Крючкова

**ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РЕГІОНАЛЬНА ФІНАНСОВА
ЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ
РОЗВИТКУ**

В процесі активної імплементації реформи децентралізації в Україні все більше зростає загальний рівень відповідальності українського суспільства, яке активно створює фінансово спроможні об'єднані територіальні громади, здатні вирішувати накопичені системні соціально-економічні проблеми, приймає

безпосередню участь в процесах управління територіями. Децентралізація на сьогоднішній день є можливістю для громад мати повноваження і ресурси для задоволення поточних потреб регіону.

Оновлена система фінансового забезпечення місцевих бюджетів сприяє зростанню мотивації до збільшення їх дохідної частини, однак, поточні результати фіскальної децентралізації свідчать про недостатність сформованих додаткових ресурсів органів місцевого самоврядування на фінансування самоврядних повноважень та повноважень, делегованих державою, й підвищення регіональної фінансової ефективності в цілому.

Основні цілі децентралізації полягають у підвищенні ефективності державного сектора і якості життя населення. Децентралізація розглядається як невід'ємний елемент вирішення проблем, що є наслідком зростанням вимог, з якими стикаються державні служби, а також зростанням сподівань населення на більш ефективне виконання державними установами своїх функцій [1, с. 12].

Система аргументації на користь запровадження фіскальної децентралізації з'явилася ще на початку ХХ сторіччя, й загалом, виходить із положень економічної теорії і включає в себе чотири основних тези.

По-перше, децентралізація забезпечує більш ефективне розміщення і розподіл ресурсів в суспільному секторі.

По-друге, децентралізація сприяє росту підзвітності органів державної влади, щодо використання ресурсів державного бюджету. Сутність даного аргументу полягає в тому, що при децентралізації зв'язок між стягненими податками та наданими суспільними благами стає прозорішим.

По-третє, наявність власної податкової бази зобов'язує регіональні та місцеві органи влади приймати заходи щодо її розширення, тобто заохочувати розвиток місцевих та регіональних економік. Також сприяє кращому управлінню місцевими та регіональними податками.

По-четверте, надання регіональній та місцевій владі права самостійно розпоряджатися бюджетними коштами спонукає їх до зменшення кількості неефективних видатків в реальному секторі економіки регіонів [2].

Міжнародний досвід показує, що найбільш успішні моделі регіонального розвитку в якості обов'язкової умови включають досить високий рівень фінансової автономії місцевої влади, що дозволяє їм самостійно планувати власні стратегії розвитку, узгоджуючи їх з необхідним рівнем бюджетних коштів на їх реалізацію, що підвищує їх реалістичність і якість впровадження. Так звані «власні» доходи регіональних і місцевих бюджетів є головним у фіскальній децентралізації, оскільки саме вони забезпечують взаємозв'язок між податковими надходженнями і виробництвом суспільних благ [3].

В ході нашого дослідження було проаналізовано об'єднані територіальні громади у 24 областях України у розрізі 4 пояснюючих змінних, а саме:

- власні доходи на одного мешканця (співвідношення обсягу надходжень власних доходів до кількості мешканців відповідної ОТГ);
- віддаленість від обласного центру регіону;

– рівень дотаційності бюджетів (співвідношення обсягу базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів ОТГ без урахування субвенцій з державного бюджету);

– питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах ОТГ (питома вага видатків на утримання апарату управління органів місцевого самоврядування в сумі власних доходів загального фонду).

Вони є значущими для моделі, в моделі відсутня гетероскедастичність (таблиця 1).

Таблиця 1

Показники верифікації моделі індикативних параметрів фіскальної децентралізації

	<i>Коефіцієнт</i>	<i>Ст. похибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-значення</i>	
const	-1531,60	2507,51	-0,6108	0,5680	
x	-14,2293	5,44011	-2,616	0,0473	
c	515,643	173,829	2,966	0,0313	
b	-36064,3	9942,01	-3,627	0,0151	
n	1,68975	0,330542	5,112	0,0037	

Середнє залежної змінної	10235,43		Ст. відхилення залежної змінної	4920,128
Сума кв. залишків	21718274		Ст. похибка моделі	2084,144
R-квадрат	0,900315			

Джерело: складено на основі [4; 5; 6]

Отже, по результатах моделювання, ми дійшли висновку, що лідируючі позиції займають 10 ОТГ України: Слобожанська (Дніпропетровська область), Вербківська (Дніпропетровська область), Богданівська (Дніпропетровська область), Шахівська (Донецька область), Розшанська (Хмельницька область), Глобинська, Новоолександрівська (Дніпропетровська область), Ортівська (Вінницька область), Галичинівська (Миколаївська область), Шішацька (Полтавська область).

На основі статистичних даних нами розроблено кореляційну матрицю для встановлення зв'язку між показниками зростання власних доходів у розрахунку на 1 мешканця та віддаленості від обласного центру, капітальними видатками з бюджетів у розрахунку на 1 особу, чисельністю населення громади, питомаю вагою видатків на утримання апарату та рівнем дотаційності бюджетів (таблиця 2).

Матриця залежностей індикативних параметрів фіскальної децентралізації

Коефіцієнти кореляції, спостереження 1 – 10
5% критичні значення (двосторонні) = 0,6319

Віддаленість від центру (x)	Чисельність населення (q)	Власні доходи (r)	Рівень дотаційності бюджетів (t)	Капітальні видатки (n)	
1,0000	0,4547	-0,1083	-0,2684	-0,0474	x
	1,0000	0,1637	0,0813	-0,1050	q
		1,0000	-0,4378	0,7329	r
			1,0000	-0,0653	t
				1,0000	n

Джерело: складено на основі [4; 5; 6]

Отже, спостерігаємо пряму залежність між обсягами капітальних видатків та обсягами власних доходів об'єднаних територіальних громад, тобто чим більше капітальних видатків тим більша питома вага власних доходів, та зворотну залежність між чисельністю населення та віддаленістю від центра.

Можна зробити ряд пропозицій щодо вирішення проблем фіскальної децентралізації зазначених вище. По-перше необхідно удосконалити існуючу податкову систему, щоби надати місцевим органам права и можливості формування бюджету із власних джерел, з метою підвищення їх самостійності у забезпеченні необхідною кількістю коштів. Далі слід змінити механізм надання централізованої державної підтримки регіонам, з метою створення умов для активізації дії всіх важелів розвитку. Також доцільним є стимулювання територій, що поширюють тенденції економічного зростання та сприяють зростанню сусідніх регіонів.

Список використаної літератури

1. Дрезденська О. С. Теоретичні засади фінансової децентралізації. *Фінанси України*. 2002. № 3. С. 12–18.
2. Бондарук Т. Г. Місцеві Фінанси. Київ, 2013. 529 с.
3. Доходи (Місцевий бюджет, Державний бюджет, Зведений бюджет України). URL: <http://cost.ua/budget/revenue/> (дата звернення: 23.03.2019).
4. Джерела доходів місцевих бюджетів. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/7476> (дата звернення: 23.03.2019).
5. Структура видатків місцевих бюджетів. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 23.03.2019).
6. Структура податкових надходжень до місцевих бюджетів. URL: <http://cost.ua/budget/revenue/> (дата звернення: 22.03.2019).